





# BEÇİN

Rahmi Hüseyin Ünal<sup>1</sup>



Sol sayfa: İç Kale'nin batıdan görünüşü.

Sağda: Zaviye'nin kuzeyden görünüşü.

Beçin beldesi, Milas kentinin 2 km. kadar güneyinde, Ören (antik Keramos) yolu üzerindedir.<sup>2</sup> Milas Ovası'ndan yaklaşık 200 m. yüksekte, üstü düz bir kayalık tepe üzerinde yer alan iç kalenin, Tunç Çağı'ndan itibaren meskûn olduğu anlaşılmaktadır.<sup>3</sup> Kentin kuzeyindeki iç kaleyi çeviren ve büyük ölçüde Türk dönemine tarihlenen surlar, çok harap durumdadır.

1 Em. Prof. Dr. Rahmi Hüseyin Ünal.

2 Bu tanıtım yazısında, Beçin'de 1995-2009 yılları arasında yürütülen çalışmalar kapsamında incelenen, kazı ve temizlik çalışmaları yapılan yapılardan ve küçük objelerden söz edilecektir. Ören yerinde mevcut tüm kalıntıların tanıtımı amaçlanmamıştır.

3 2007 yılı başlarında, Milas Müzesi Müdürü Sayın Erol Özen denetiminde, bayrak direği için açılan sondaj çukurunda, prehistorik döneme tarihlenen bir balta ve bir küp mezar ile antik döneme tarihlenen seramik parçaları bulunmuştur.



Büyük Hamam  
Ilıklık mekânı ve fiskiyeli  
havuzu.

## ZAVİYE<sup>4</sup>

İç kalenin güneyinde Ahmed Gazi Medresesi'nin 80 m. kadar doğusunda yer alan harap yapı, 1998 yılında ortaya çıkarılmıştır. Güney duvarının tamamı ile doğu ve batı duvarlarının birer kesimi ayakta. Üzerini örten kubbenin pandantiflerinden güneydoğu ve güneybatı köşesindekiler kısmen sağlamdır.

Yapının inşa kitabesi yoktur. Tarihlemeye yardımcı olabilecek herhangi bir

4 Bu yapıda gerçekleştirilen kazı ve temizlik çalışmaları hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Ünal 2001: 192-201.





### Mültezim Evi ve Sofuhane

Güneyden görünüş

1- Mültezim Evi

2- Sofuhane

3- II No.lu Türbe

4- III No.lu Türbe

5- İç Kale

süsleme unsuru da bulunmamaktadır. Balat'ta (antik Miletos), *Tekke* adıyla anılan ve *Ahmed Gazi* dönemine tarihlenen yapının<sup>5</sup> planının, bu yapıyı yakından anımsatması, ikisinin de aynı döneme tarihlenebileceğini düşündürmektedir.

## BÜYÜK HAMAM<sup>6</sup>

İç kale girişinin yol aşırı güneybatısında, Ahmed Gazi Medresesi'nin 80 m. kadar kuzeyindedir. Dikdörtgen planlı yapının soyunmalığı, doğu cephesinde bir çıkıntı oluşturmaktadır. Soyunmalıktan geçilen aralık mekânı, ılık, tıraşlık, tuvalet (?), halvet hücreleri ve sıcaklığın orta mekânı birer kubbeyle örtülüdür. Sıcaklığın üç eyvanı, hamamın güneybatı köşesinde yer alan su deposu ile kuzey cephesine bitişik sıcak su deposu, sivri kemerli tonozlarla örtülüdür.

1562-63 tarihli vakıf kaydına göre, Ahmed Gazi'nin Beçin'deki vakıfları arasında bir de hamam sayılmaktadır. Bu durumda yapının, XIV. yüzyılın ikinci yarısı içine tarihlenmesi mümkün olmaktadır.

## MÜLTEZİM EVİ

2000 yılı çalışmaları sırasında, *Beçin Definesi* adıyla anılan, yaklaşık 60.000 Osmanlı akçesine denk bir gümüş para definesi bulundu. Definenin içinde bulunduğu ev, bir eyvanın iki yanına yerleştirilmiş, yaklaşık kare planlı iki mekâna sahiptir. Bu evde, bakır bir ibrik, bir güğüm, ve bir ölçü kabı ile bir sacayağı ve tam işlevini tanımlayamadığımız uzun emzikli, üstü kapaklı tavayı andırır bir bakır kap bulunmuştur.

5 Bk. Wulzinger 1935; 39, Taf.35; Duran 1995: C.1, 191-196.

6 Büyük Hamam'da gerçekleştirilen kazı ve temizlik çalışmaları hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Ünal 2000/2: 142-153; Ünal 2001: 183-190.





Orhan Camii ve Ahmed  
Gazi Medresesi  
Güneyden görünüş.  
1- Orhan Camii  
2- Ahmed Gazi  
Medresesi.

XVII. yüzyılın ilk çeyreği ortalarında, bir yangın sonucu tahrip olduğu anlaşılan Mültezim Evi'nin, XIV. yüzyılda inşa edilmiş olması muhtemel görünmektedir.

## SOFUHANE

19 x 4 x 0,6 m. boyutlarındaki yapının doğu kenarı, Mültezim Evi'nin batı duvarına yaslanmaktadır. Bir başka deyişle yapı, Mültezim Evi'nden sonra inşa edilmiş, evin batı duvarından yararlanmıştır. Bu mekân içinde, bir demir makasın tek kolu, bir demir çekiç, bir demir levha parçası, bir kelepçe<sup>7</sup> (?) ve birkaç parça demir curufu bulunmuştur. Beçin kentinin gelişimi, nüfus yapısının izlediği iniş çıkışlar göz önüne alındığında, yapıyı XIV. yüzyıl sonuna veya XV. yüzyıl başlarına tarihlemek mümkün görünmektedir.

## II NO.LU TÜRBE

Kare planlı, kübik gövdeli türbenin batı duvarı, Orhan Camii avlusunun doğu duvarı üzerine oturmaktadır. Ancak türbenin avlu duvarından sonra inşa edildiğini düşündürecek herhangi bir iz yoktur. Türbe girişi güney cephesi üzerinde yer almaktadır. Türbenin, caminin avlu duvarıyla birlikte inşa edilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle yapının, cami ile birlikte planlanıp, caminin banisi Orhan Bey için inşa edilmiş olabileceği hatıra gelmektedir.<sup>8</sup>

7 Sofuhane'deki çalışmalarla ilgili daha ayrıntılı bilgi için bk. Ünal vd 2004/2: 148-152 ve 158-159..

8 II No.lu Türbe'de temizlik çalışmaları ve yapının mimari özellikleri için bk. Ünal 2004/1: 130-132

## ORHAN CAMİİ<sup>9</sup>

Ahmed Gazi Medresesi'nin çapraz karşısında yer alan yapı, kentin ana caddesine cephelidir. Ters L şekilli avlu, caminin güney kenarını da kuşatmaktadır. Cami cephesinin batı yarısına bitişik, 30-40cm. yüksekliğindeki seki, ahşap destekler üzerine oturan, sundurma çatılı bir son cemaat yerinin varlığını düşündürmektedir.

Caminin doğu ve batı kenarı ile kuzey ve güney kenarları birbirine paralel olmakla birlikte, yapı dikdörtgen şekilli değildir. Harim zemininde, sekiz adet ahşap desteğin oturduğu noktalar saptanabilmiştir. Desteklerin sıralanışı, bugün izleri kaybolmuş dört adet daha destek bulunduğunu düşündürmektedir. Böylece cami hariminin, dörderli üç sıra destekle, kuzey-güney yönlü dört sahına bölüdüğü anlaşılmaktadır.

Evliya Çelebi, caminin inşa kitabesinin metnini vermektedir.<sup>10</sup> Açık hatalar içeren bu metin, İbn Batuta'nın verdiği bilgilerle tamamlandığında, Caminin, 1330-1335 yılları arasında inşa edilmiş olabileceği söylenebilmektedir.<sup>11</sup>

## AHMED GAZİ ZAVİYESİ<sup>12</sup>

Orhan Camii'nin batı duvarına bitişiktir. Yapının kuzey cephesi üzerinde bir pencere açıklığı ile bir kapı açıklığının izleri seçilebilmektedir. Bu cephenin doğu kesiminde, varlığı muhtemel diğer pencereden iz kalmamıştır.

1553-54 tarihli vakıf kaydının da teyit ettiği gibi, Beçin'in kesme taşlarla kaplı bu ikinci yapısı da, karşısındaki medreseyi inşa ettiren Ahmed Gazi tarafından, XIV. yüzyılın son çeyreği içinde inşa ettirilmiş olmalıdır.

9 Orhan Camii'nde gerçekleştirilen kazı ve temizlik çalışmaları hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Ünal 2003: 127-144;

10 Evliya Çelebi, 210-211.

11 Caminin tarihlendirilmesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için bk. Ünal 2003: 141-144.

12 2000 yılı çalışmaları sırasında temizlenen ve o yılın raporunda tanıttığım bu yapının [bk. Ünal 2004/1: 132-141] bir Hankâh olabileceğini düşünmüş ve "Ahmed Gazi Hankâhı" adını vermişim. A.Demir, 1553-54 tarihli bir vakfiye kaydında, Ahmed Gazi'nin Beçin'de bir zaviyesinden söz edildiğine dikkat çekmekte ve sözü edilen zaviye'nin bu yapı olabileceğini ifade etmektedir. "Tekke", "Hankâh", "Zaviye" tanımları, genellikle birbirine karıştırılır. Bu üç yapı türü, aşağı yukarı aynı amaca hizmet ediyor olsalar da, çoğu kez büyüklükleri ve farklı önem dereceleri nedeniyle bu adlarla anılmışlardır. Beçin'le ilgili kayıtlarda, çok sayıda "Zaviye" adı geçmesine karşın, "Hankâh" adıyla anılan bir yapının bulunmaması, bu yapının da "Hankâh" yerine "Zaviye" adıyla anılmasının daha uygun olacağını düşündürmüştür (R.H.Ü.).



Seymenlik Zaviyesi  
Batıdan görünüş  
1- Toplantı odası  
2- Avlu  
3- Mescit  
4- Hamam



## BEY KONAĞI

1995 ve 1996 yıllarında, içi ve yakın çevresi temizlenen yapının zemin katında, aynı genişlikte 4 mekân ile güney duvarına bitişik 2 küçük mekân ortaya çıkarılmıştır.<sup>13</sup> Doğudan itibaren üçüncü mekânın içinde, toprak zemine gömülmüş 25 kadar testinin izine rastlanmıştır.

Yapıyı tarihlememize yardımcı olacak verilerden yoksunuz. Kent meydanına bakan iyi konumu, bu konağın zengin birine ait olduğunu düşündürmektedir. XV. yüzyılın ikinci yarısından itibaren, Beçin'in hızlı bir çöküş sürecine girdiği bildirildiğine göre, bu konak en geç XV. yüzyıl başlarında inşa edilmiş olmalıdır.

## BEY HAMAMI

Ahmet Gazi Medresesi'nin 100 m. kadar kuzeybatısında yer alan yapı, enine sıcaklıklı, iki halvet hücreli bir plan şemasına sahiptir. Ilıklığı yoktur.

XIII ve XIV yüzyıllarda Anadolu'da birkaç örneği görülen bu plan şemasına sahip hamamların, XV. yüzyıla tarihlenen 30'dan fazla örneği bilinmektedir. Bu da yapıyı, XV. yüzyıl başlarına tarihlememize imkân vermektedir.<sup>14</sup>

13 Plan için bk. Ünal 2000/1: 127, şek.2.

14 Bk. Ünal 1998: 143.



Emir Avlusu  
Mekanların güneyden  
görünüşü.

## SEYMENLİK ZAVİYESİ<sup>15</sup>

Beçin kentinin doğusunda, Karaahmet Boğazı'nın kenarında yer almaktadır. Bir avlunun güneybatı kenarına yerleştirilmiş yan yana üç mekân, avlunun güneydoğu kenarında yer alan bir hamam ve kuzeybatı köşesindeki mescit ve hazireden oluşmaktadır. Kazı, temizleme ve konservasyon çalışmalarına 2002 yılında başlanmış, kazısı 2005 yılında, konservasyonu ise 2007 yılında tamamlanmıştır.

## SEYMENLİK HAMAMI

Yaklaşık olarak doğu-batı yönünde uzanan ve kabaca dikdörtgen bir şekle sahip olan Seymenlik Hamamı'nın soyunmalığı, doğu kenarı üzerindedir. Aralık mekânından ılıklığa, oradan da sıcaklık mekânına geçilmektedir. Tıraşlık da ılıklığa açılmaktadır. Enine dikdörtgen planlı sıcaklığa açılan iki halvet hücresi ile ılıkılık ve tıraşlığın, birer kubbeyle örtülü oldukları anlaşılmaktadır.

## EMİR AVLUSU

Kentin güneydoğusunda, surlara yaklaşık 100 m. uzaklıktadır. Birbirine bitişik, dikdörtgen şekilli iki kısımdan oluşmaktadır. İlk yapıdan kaldığı tahmin edilen mekânlar, doğudaki dikdörtgenin batı kenarı boyunca sıralanmaktadır.

Emir Avlusu'nda herhangi bir tarih kitabesine rastlanmadığı gibi tarihlemeye

15 Seymenlik Zaviyesi'nde, 2002-2006 yılları arasında sürdürülen çalışmalar hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Ş.Çakmak, "Seymenlik Kazısı", Ünal vd 2005/1, 350-356; Ş.Çakmak, "Seymenlik Zaviyesi", Ünal vd 2005/2: 130-135; Ş.Çakmak, "Seymenlik Zaviyesi Kazısı", Ünal vd 2006: 90-96; Ş.Çakmak, "Seymenlik Zaviyesi Kazısı", Ünal vd 2008: 110-120; R.H.Ünal, "Seymenlik Hamamı Kazısı", Ünal vd 2009/1: 92-100.





**Orman Tekkesi**  
Üstte: Kuzeydoğudan  
görünüşü.

**Menteşe Mezarlığı**  
Altta: Doğu yönünden  
görünüş

yardımcı olabilecek başkaca bir karşılaştırma unsuru da yoktur. Bir konut olarak kullanıldığı anlaşılan, etrafı yüksek duvarlarla çevrili bu yapıda ele geçen muhtelif Çin porseleni parçaları, XV-XVI. Yüzyıllara tarihlenmektedir. Oldukça varlıklı birine ait olması gereken bu konutun, son Mentеше Beyi İlyas Bey zamanında inşa edilmiş olabileceği düşünülmektedir.





## ORMAN TEKKESİ<sup>16</sup>

2000 yılında, bitişindeki tarla sahibinin tarlasını genişletmek amacıyla makileri kesmesi sonucu, bir yapının temel kalıntılarına rastlanmıştır. 2001 ve 2002 yıllarında sürdürülen kazı ve temizlik çalışmaları sonunda yapının temelleri tamamen ortaya çıkarılmış, 2003 yılında da, konservasyonu tamamlanmıştır.

Kazı sırasında ele geçen hurda sikkelerden ikisi Fatih Sultan Mehmet dönemine tarihlendirilebilmektedir. Böylece XV. yüzyıl ortalarında faal durumda olduğu anlaşılan yapı, büyük olasılıkla XIV. yüzyılın ikinci yarısı veya en geç XV. yüzyılın ilk çeyreği içinde inşa edilmiş olmalıdır.<sup>17</sup>

Yelli Hamam  
Soyunmalık mekânı.

16 Orman Tekkesi'nde gerçekleştirilen kazı ve temizlik çalışmaları ile ilgili ayrıntılı bilgi için bk. Ünal vd 2004/2: 152-155.

17 Yapının mimari özellikleri ve tarihlendirilmesi ile ilgili daha geniş bilgi için bk. Y.Demiralp, "Orman Tekkesi Kazısı" Ünal vd 2005/1: 344-350.





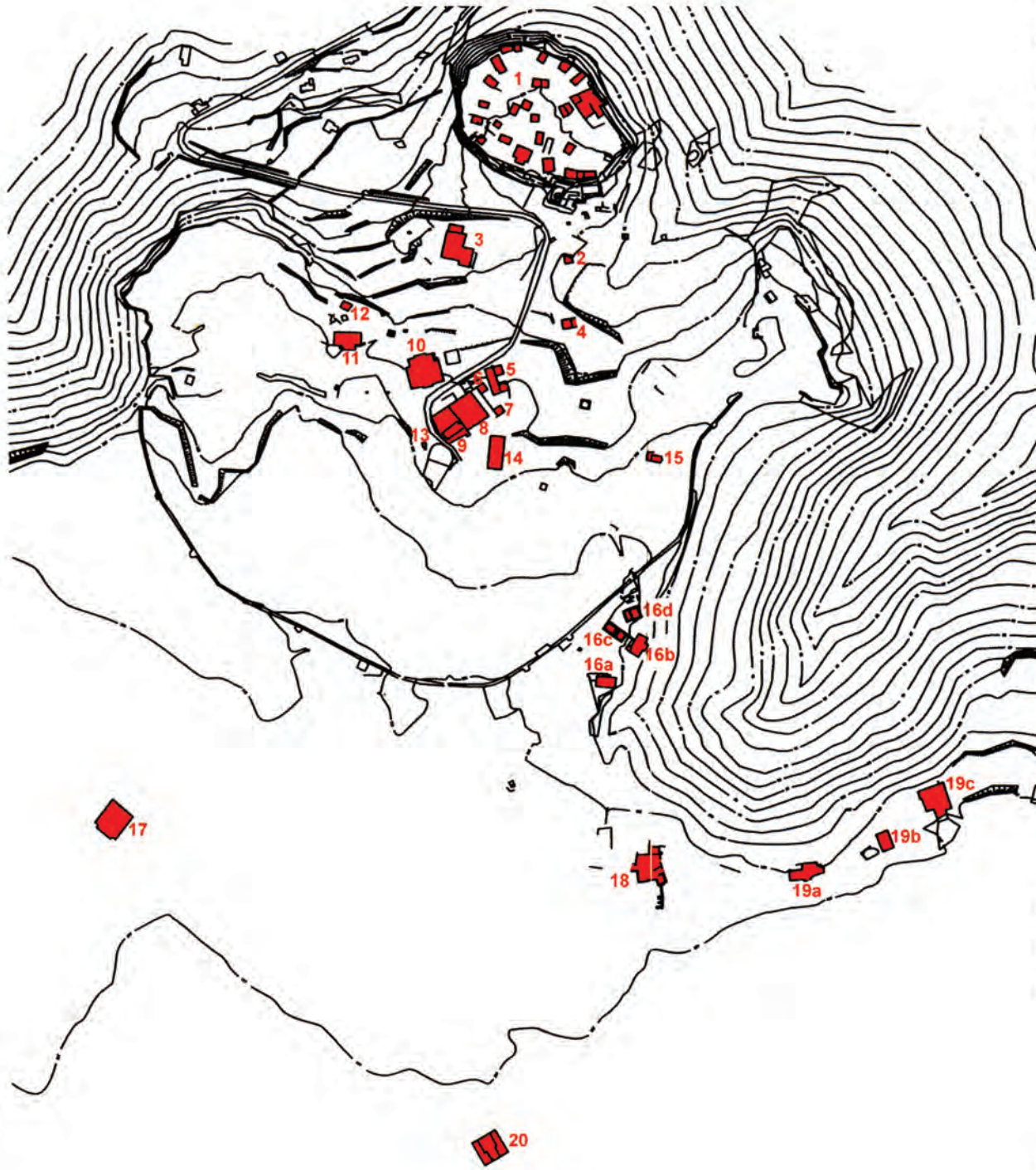
Lokman Zaviyesi:  
Batıdan görünüş.

## MENTEŞE MEZARLIĞI

Emir Avlusu'nun hemen doğusundan başlayıp, Yelli Külliyesi'ne kadar uzanan geniş mezarlık, bugün tamamen makilerin istilasına uğramış durumdadır. 2002 yılında kazısına başlanan mezarlıkta ele geçen mezar taşları, XIV. yüzyılın ikinci yarısından, XV. yüzyılın ortalarına kadar uzanan bir zaman dilimi içine tarihlenmektedir. Mezarlığın kazısı tamamlanan bölümü içinde, bir mescit, bir toplantı odası/mutfak (?), bir yatakhane (?) ve bir de türbeden oluşan bir zaviye ortaya çıkarılmıştır. Zaviye terk edildikten sonra, içine ve çevresine gömü yapılarak mezarlığa dahil edilmiştir.<sup>18</sup>

18 Mentese Mezarlığı'nda yapılan çalışmalar ve çıkarılan mezar taşları ile ilgili bilgi için bk. A.Demir, "Mezar Taşları", Ünal vd 2005/1, 338-344; E.Daş, A.Demir, "Menteşe Mezarlığı Kazısı", Ünal vd 2005/2: 135-157; E.Daş, "Menteşe Mezarlığı Kazısı", Ünal vd 2006, 97-101; A.Demir, "Mezar Taşları", Ünal vd 2006, 101-103; E.Daş, "Menteşe Mezarlığında Ele Geçen Mezar Taşlarının Betimlemesi", Ünal vd 2008: 127-130; A.Demir, "Mezar Taşlarının Üzerindeki Kitabeler ve Değerlendirilmesi", Ünal vd 2008: 130-134; A.Demir, "Mezar Taşları", Ünal vd 2009/1: 103-126.





- 1- Beçin Kalesi
- 2- I No'lu Anonim Türbe
- 3- Büyük Hamam
- 4- Zaviye
- 5- Mültezim Evi ve Sofuhane
- 6- II No'lu Anonim Türbe
- 7- III No'lu Anonim Türbe
- 8- Orhan Camii
- 9- Hankâh
- 10- Ahmed Gazi Medresesi
- 11- Bey Konağı
- 12- Bey Hamamı
- 13- Kubbeli Çeşme
- 14- Kızıl Han
- 15- Şapel
- 16- Seymenlik Zaviyesi
  - a- Han (Deve Damı)
  - b- Hamam
  - c- Toplantı Odası
  - d- Mescid
- 17- Orman Tekkesi
- 18- Mentеше Mezarlığı
- 19- Yelli Külliyesi
  - a- Hamam
  - b- Cami
  - c- Medrese
- 20- Karapasa Medresesi



## YELLİ HAMAM

Kepez Mahallesi'nde, Yelli Cami'nin 150 m. kadar batısında yer almaktadır. 1980'li yıllarda, içindeki molozlar kısmen temizlenmiştir. Kazısı 2007 yılında tamamlanan hamamın kırma taşlarla inşa edilmiş duvarlarının önemli bir kesimi ayakta. Ancak üst örtüsünün tamamına yakını göçmüş olmasına karşın, bütün mekânların ne tür bir üst örtüye sahip oldukları kesin olarak anlaşılabilir.

Genel hatlarıyla "dört eyvanlı, köşe halvetli hamamlar" grubuna dahil edebileceğimiz Yelli Hamam'da sıcaklığa, halvet hücrelerinden biri içinden geçilerek girilmektedir. Hamamın da, külliye diğer birimleri gibi XV. yüzyılın ilk çeyreği içinde inşa edilmiş olduğu düşünülmektedir.<sup>19</sup>

## LOKMAN ZAVİYESİ

Beçin'in batısındaki Lokman Deresi'nin batı yamacındaki yapının kazı ve temizlik çalışmaları 2009 yılında tamamlanmıştır. İki yanda doğrudan dışarı açılan iki tabhane mekanı ile, ortada enine dikdörtgen bir ibadet mekanından oluşan yapının üst örtüsü, tamamen yıkıktır. Beçin'in sur dışına taşıdığı XIV. yüzyılın ikinci yarısında veya XV. yüzyıl başlarında inşa edilmiş olabileceği tahmin edilmektedir.

---

19 Yelli Hamam kazısı ile ilgili ayrıntılı bilgi için bk. Ünal vd 2009/2: 111-116.

## BİBLİYOGRAFYA

<b>Duran 1995</b>	R.Duran, Mentеше Beylięi Mimarisi I-II, 1995, (Dokuz Eylöl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi), İzmir.
<b>Evliya Çelebi 1935</b>	Evliya Çelebi, Evliya Çelebi Seyahatnamesi, (Anadolu, Suriye, Hicaz) (1671-1672), C.IX, İstanbul, 210-211.
<b>Ünal 1998</b>	R.H.Ünal, "Beçin 1995 Kazısı", Sanat Tarihi Dergisi, IX, İzmir, 135-149.
<b>Ünal 2000/1</b>	R.H.Ünal, "Beçin 1996 Kazısı", Sanat Tarihi Dergisi, X, İzmir, 123-137.
<b>Ünal 2000/2</b>	R.H.Ünal, "Beçin 1997 Kazısı", Sanat Tarihi Dergisi, X, İzmir, 139-156.
<b>Ünal 2001</b>	R.H.Ünal, "Beçin 1998 Kazısı", Sanat Tarihi Dergisi, XI, İzmir, 183-204.
<b>Ünal 2003</b>	R.H.Ünal, "Beçin 1999 Kazısı", Sanat Tarihi Dergisi, XII, İzmir, 127-153.
<b>Ünal 2004/1</b>	R.H.Ünal, "Beçin 2000 Kazısı", Sanat Tarihi Dergisi, XIII/1, İzmir, 129-167.
<b>Ünal ve Demir 2004/2</b>	R.H.Ünal, A.Demir "Beçin 2001 Kazısı", Sanat Tarihi Dergisi, XII/2, İzmir, 139-176.
<b>Ünal vd 2005/1</b>	R.H.Ünal, A.Demir, Y.Demiralp, Ş.Çakmak, G.Teoman "Beçin 2002 Kazısı", Sanat Tarihi Dergisi, XIV/1, İzmir, 331-374.
<b>Ünal vd 2005/2</b>	R.H.Ünal, Ş.Çakmak, E.Daş, A.Demir ve G.Teoman) "Beçin2003 Kazısı", , Sanat Tarihi Dergisi, XIV/2, İzmir, 126-185.
<b>Ünal vd 2006</b>	R.H.Ünal, Ş.Çakmak, E.Daş, A.Demir, G.Teoman "Beçin 2004 Kazısı", , Sanat Tarihi Dergisi, XV/2, İzmir, 90-128.
<b>Ünal vd 2008</b>	R.H.Ünal, Ş.Çakmak, E.Daş, A.Demir, G.Teoman "Beçin 2005 Kazısı", Sanat Tarihi Dergisi, XVI/1, İzmir, 2008, 109-164.
<b>Ünal vd 2009/1</b>	R.H.Ünal, A.Demir ve G.Teoman "Beçin 2006 Kazısı", Sanat Tarihi Dergisi, XVI/2, İzmir, 91-146.
<b>Ünal vd 2009/2</b>	R.H.Ünal, A.Demir, G.Teoman "Beçin 2007 Kazısı", , Sanat Tarihi Dergisi, XVII/1, İzmir, 105-149.
<b>Wulzinger 1935</b>	K.Wulzinger , P.Witteck, F.Sarre, Das Islamische Milet, Berlin-Leipzig.